

De rol van de bieb in het beschermen van de democratie

Kennisfestival Democratie & Burgerschap

Willeke Slingerland

Lector Sociale Cohesie & de Democratische Rechtsstaat

"Astra Taylor will change how you think about democracy. . . . She unpacks it, wrestles with it, with the question of who gets included and how, and excavates the invisible assumptions that have been bred into our idea of democracy."

—EZRA KLEIN, *The Ezra Klein Show*

**ASTRA
TAYLOR
DEMOCRACY
MAY NOT
EXIST,
BUT WE'LL
MISS IT WHEN
IT'S GONE**

Author of THE PEOPLE'S PLATFORM and director of WHAT IS DEMOCRACY?

26 november | 18.00 – 19.30 uur | Stadhuis Zwolle

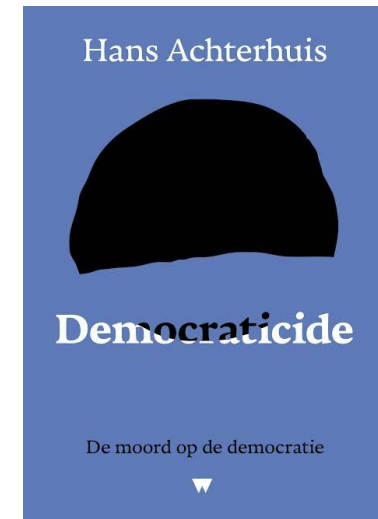
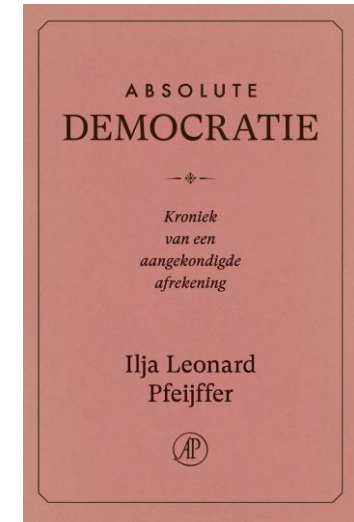
RAADSLID ZIJN IN TIJDEN VAN POLARISATIE MET WILLEKE SLINGERLAND

TRENDUR

HOW DEMOCRACIES DIE

A large orange circle on the left side of the slide, partially cut off by the edge.

Een opgeblazen
democratie:
tirannie van de
meerderheid

- **Absolute democratie:** de partij die de verkiezingen wint gebruikt zijn macht om de democratie van binnenuit af te schaffen.
 - **Democratie zonder rechtsstaat** biedt geen rechtsbescherming, geen bescherming van minderheden, en kent geen waakhonden.
 - Men kiest de eigen dictator.
 - Stapsgewijs tegenmacht uithollen.
 - **Voorkomen van een goed geïnformeerde samenleving.**
-
- A series of four yellow curved dashes in the bottom right corner, forming a partial arc.

Democratie als vanzelfsprekendheid

- Macro-ontwikkelingen brachten vrijheid en ongelijkheid.
- De middenklasse en lagere inkomensgroepen zijn de nabijheid van de overheid en de zuil kwijtgeraakt.
- Voor hen nam de horizontale en verticale cohesie af na de ontzuiling
- Democratie is geworden tot een recht op je eigen gelijk en het beschermen van je eigen groep.
- Als verschillen te groot worden, ontstaat het gevoel: ***dit systeem werkt niet meer voor mij.***

De ongelijkheid groeit verder: paar superrijken bezitten vier keer zo veel als armste helft van Nederland

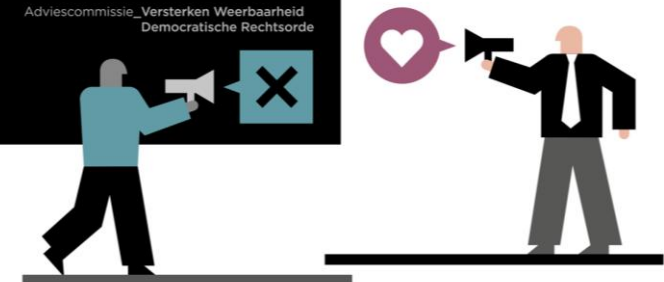
NIEUWS De financiële kloof tussen Jan Modaal en de allerrijksten groeit in Nederland. De rijkste Nederlanders zouden samen twee keer de Nederlandse zorg kunnen bekostigen. 'Je kunt vraagtekens zetten bij ons progressieve belastingstelsel.'

Koester de democratie!

Een dringende oproep om de democratische rechtsorde weer voor iederéén te laten werken

Eindrapportage

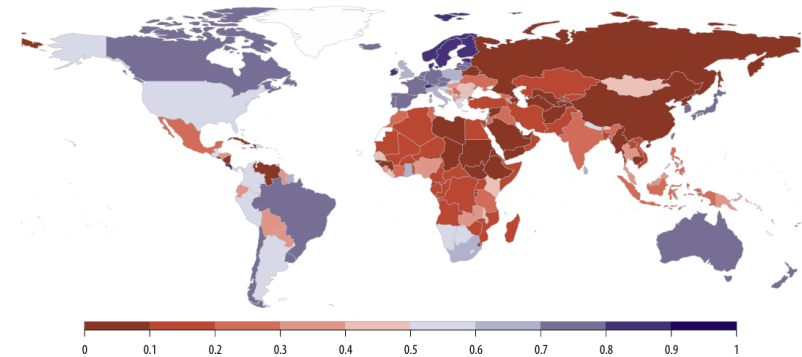
Adviescommissie_Versterken Weerbaarheid
Democratische Rechtsorde

Ipsos 2025 en V-Dem Report 2026

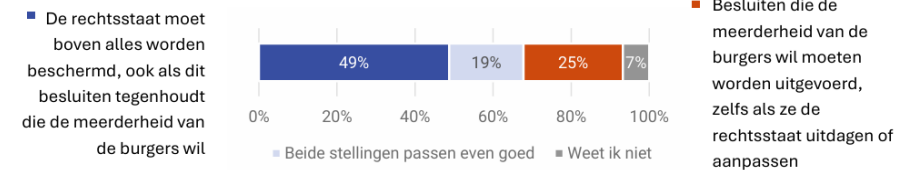
- **NL: verschillende interpretaties van de democratie**
 - - 49% wil democratie **met** rechtsstaat
 - - 25% wil absolute democratie **zonder** rechtsstaat
- Democratie teruggezaakt naar niveau van 1978.
- 6 miljard mensen leven in een autocratie.
- Nog nooit autocratiseerden zoveel landen tegelijk.

FIGURE 1. STATE OF LIBERAL DEMOCRACY (LDI) IN 2025

Figuur 1.2: Past de eerste of tweede stelling meer bij uw eigen mening?

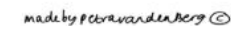
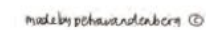
Basis: allen (n = 2.319).

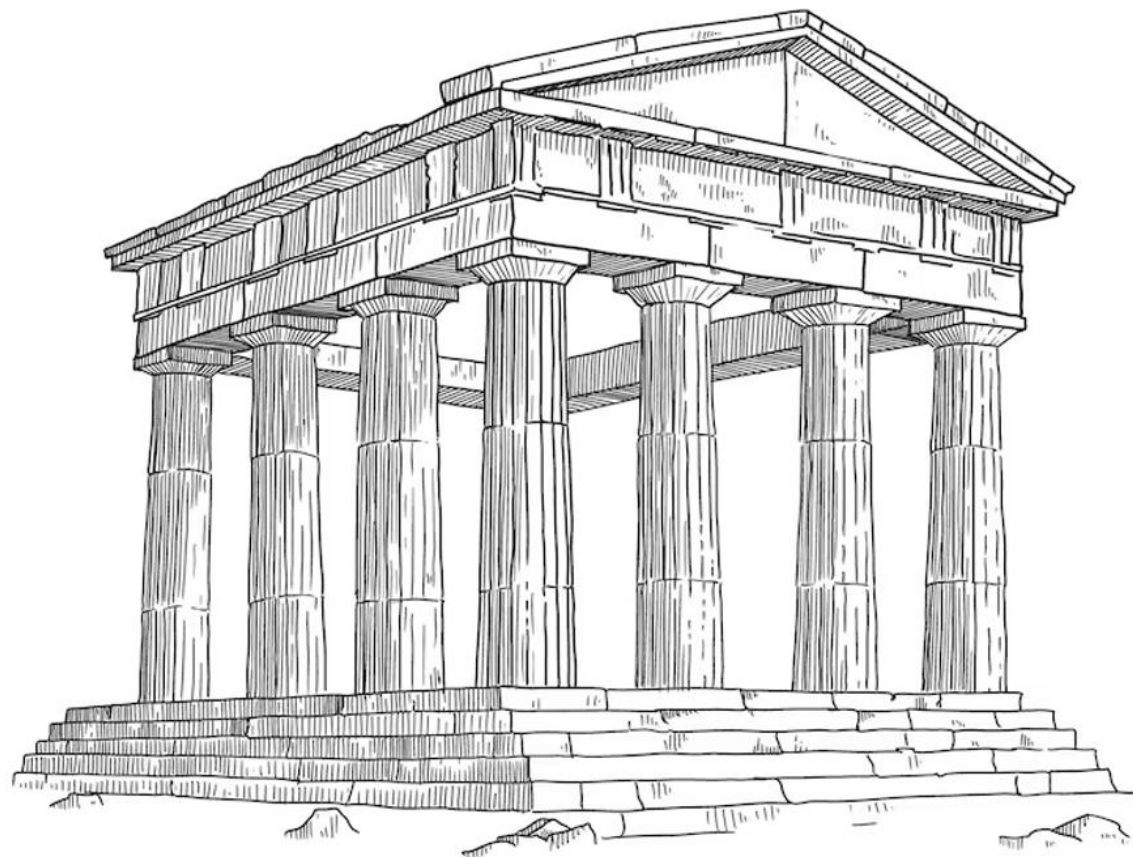
Netwerken: waardevol sociaal kapitaal

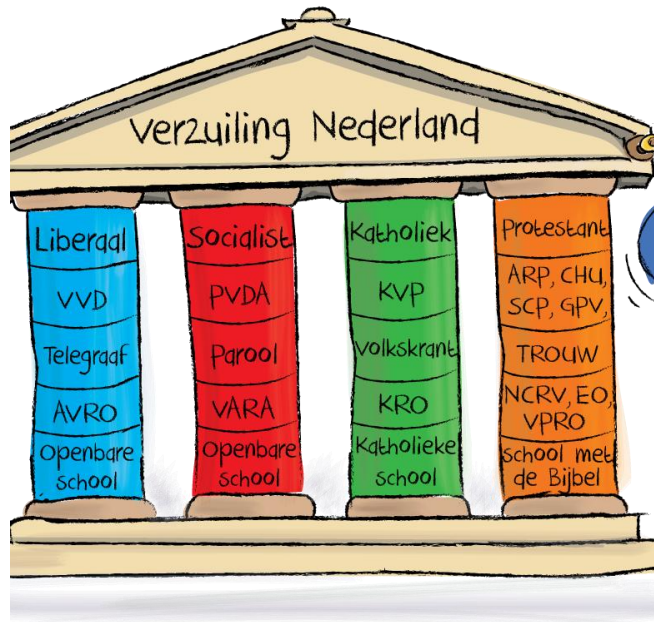
- Samen sta je sterk.
- Vertrouwen en wederkerigheid.
- Draagvlak creëren.
- Geldend principe is dat leden een wederzijdse betrokkenheid hebben voor elkaars welzijn.
- Toegang tot waardevolle contacten en informatie.

Democratie, rechtsstaat en burgerschap

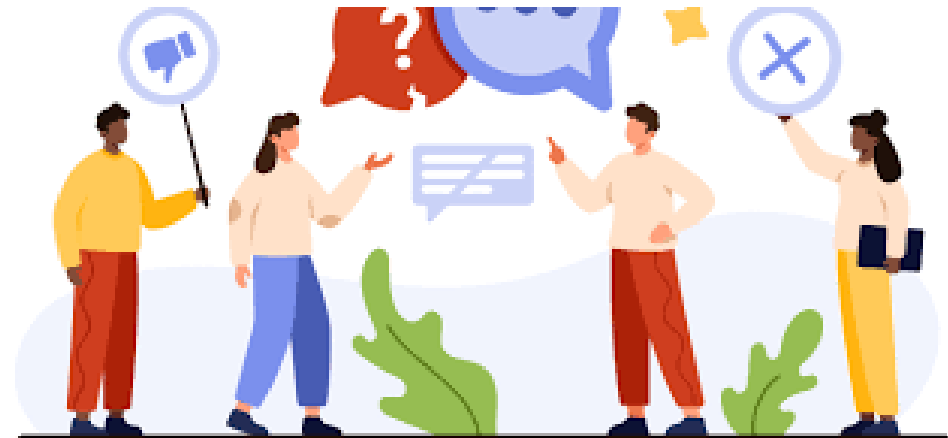

Netwerken toen en nu

Polarisatie als verdienmodel

- Terwijl we werken aan sociale cohesie zijn er krachten op gang gekomen die belang hebben bij affectieve polarisatie, verwarring en afhankelijkheid
- Gelukkig komt er een tegengeluid op gang (Public Spaces, KB, Stichting Media en Democratie etc)

Op zoek naar verbindingen

Bibliotheken als
fundament van 'de
democratische
infrastructuur'

Het zijn, om met de politiek filosoof **Bonnie Honig** te spreken, 'publieke dingen' die ervoor zorgen dat mensen zich ook in een samenleving waar traditionele verbanden overgaan in lossere contacten, met elkaar verbinden.

RESEARCH

Libraries as necessary sites for refusing faux fables of technofascism and imagining otherwise

Sarah Appedu¹

Received: 29 May 2026 / Accepted: 7 August 2026
© The Author(s) 2026

PUBLIC LIBRARY QUARTERLY
2025, VOL. 44, NO. 2, 198–222
<https://doi.org/10.1080/01616846.2024.2385741>

Routledge
Taylor & Francis Group

OPEN ACCESS

Canaries of Democracy: The Role of Public Libraries in Times of Political Turmoil

Fredrik Hanell ^a, Hanna Carlsson ^a, Lisa Engström ^b, and Joacim Hansson ^a

^aDepartment of Cultural Sciences, Linnaeus University, Växjö, Sweden; ^bDepartment of Arts and Cultural Sciences, Lund University, Lund, Sweden

Column Marli Huijer

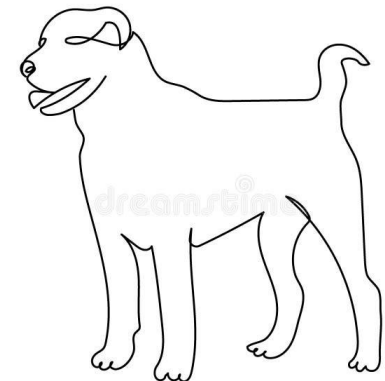
Wat een openbare
bibliotheek het meest
democratische ding in de
wereld maakt

De Tolerantieparadox

‘Onbeperkte tolerantie leidt uiteindelijk tot het verdwijnen van tolerantie. Als we niet bereid zijn om een tolerante samenleving te verdedigen tegen de aanval van intoleranten, dan zullen de tolerantanten vernietigd worden – en tolerantie met hen’ (Karl Popper, 1945)

Hoe geef je hier handen en voeten aan in programmering, opname en/of verwijdering in de selectie en in het alledaagse contact met bezoekers?

Allereerst.....

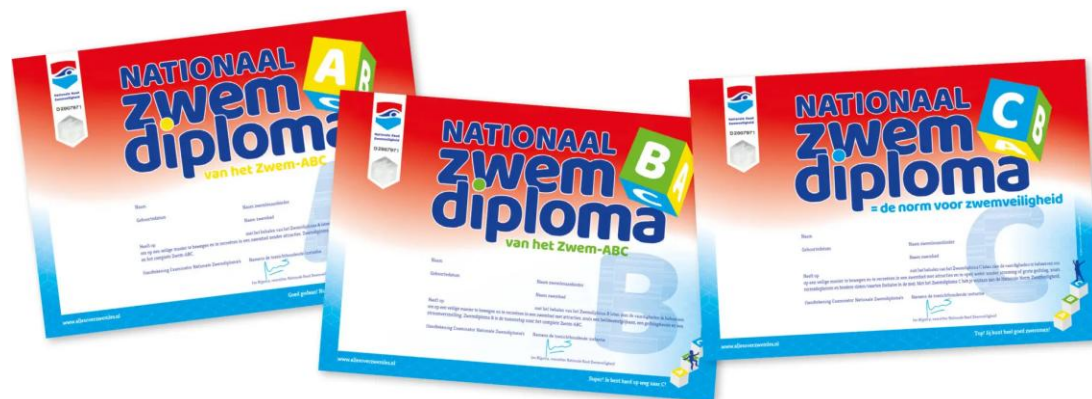

1. Help elkaar met het netwerkbewustzijn

- Welke belangen, perspectieven en vraagstukken zijn ruimschoots vertegenwoordigd binnen mijn netwerken en die van mijn bibliotheek?
- Waar zitten de ongekende belangen en zachte stemmen?
- Je kunt pas afwegingen maken als je alle belangen kent.

2. Behaal 'zwemdiploma's' en 'duikbrevet'

**Eredoctoor Eliot Higgins
gelooft in de nieuwe
generatie: 'Alleen kritisch
denken kan de democratie
redden'**

3. Doe democratische dingen in de eigen organisatie

Interview Kritisch burgerschap

De democratie redden? Dat begint op de werkvloer, zegt deze hoogleraar

Democraten kweek je door democratie te doen, zegt de Belgische hoogleraar Stan De Spiegelaere. Waarom gaat het er op de werkvloer, waar mensen een groot deel van hun leven doorbrengen, dan toch zo ondemocratisch aan toe?

4. Leer opnieuw discussiëren

- Niet om elkaar te overtuigen of te verslaan, maar om verschillen te onderzoeken zonder elkaar kwijt te raken.
- Die opdracht geldt niet alleen voor bezoekers.
- Zij geldt ook voor onszelf als professionals. Want een democratische samenleving begint uiteindelijk in de manier waarop wij elkaar ontmoeten, naar elkaar luisteren en keuzes maken.

5. Realiseer je dat iedere keuze effect heeft

- Democratische erosie begint zelden met een grote gebeurtenis.
- **Het zijn kleine, ogenschijnlijk onschuldige handelingen.**
 - Een programma dat wordt aangepast
 - Een minderheidsstem die geen plek krijgt omdat die 'te gevoelig' ligt.
 - Een kritische medewerker die niet echt wordt gehoord.

Opgeteld bepaalt dit de cultuur waarin mensen zich gezien, gehoord en vertegenwoordigd voelen.

- Een belangrijk besef:
 - > Iedere keuze in programmering, collectie, ontmoeting en gesprek heeft effect.
 - > Niet omdat de bibliotheek mensen vertelt wat zij moeten denken, maar omdat zij voortdurend mee vormgeeft aan de publieke ruimte waarin mensen leren denken, ontmoeten en deelnemen aan de samenleving.

6. Vrijheid en pluriformiteit als uitgangspunt

- Maak onderscheid tussen inhoudelijke beoordeling en externe druk
- Welke functie heeft dit boek of programma binnen een divers aanbod en welke perspectieven ontbreken wanneer we het niet opnemen?
- Beoordeel of het boek dan wel de activiteit past binnen de spelregels van de democratische rechtsstaat.
- Ga niet alleen in gesprek met de druk uitoefenende partij.
- Leg beslissingen vast in het collectie- en programmabeleid en bouw aan moresprudentie.

De nieuwe non-profit waakhonden

Tot slot: democratie is geen harmonieproject

- Maar een oefening in het verdragen van spanning en het organiseren van verschil en het gezamenlijk zoeken naar wat werkt.
- Het is het vermogen om te blijven praten wanneer het gesprek moeilijk wordt, om te blijven luisteren wanneer je liever weg zou kijken en om te blijven handelen wanneer cynisme aantrekkelijker lijkt.
- Democratie wordt niet opnieuw uitgevonden in het comfort, maar in het ongemak. Niet in het gelijk krijgen, maar in het gezamenlijk zoeken naar een manier om verder te kunnen.

Dank voor uw aandacht

- mr. dr. Willeke Slingerland
- Lector Sociale Cohesie & de Democratische Rechtsstaat
- Hogeschool Utrecht
- willeke.slingerland@hu.nl

